

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань охорони здоров'я

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-95-16, тел./факс: 255-95-33

№ 04-25/15-536 (134137)

"8" червня 2017 р.

Ягупову Р.С.

Шановний Ростиславе Сергійовичу!

За дорученням Першого заступника Голови Верховної Ради України від 31 травня 2017 року (до вхід. № 126164 від 29.05.2017 р.) у Комітеті Верховної Ради України з питань охорони здоров'я уважно розглянуто Вашу електронну петицію стосовно необхідності вирішенні наявних проблем донорства трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині в Україні.

Звертаємо Вашу увагу, що відповідно до вимог статті 23-1 Закону України «Про звернення громадян» електронна петиція, адресована відповідно Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України, розглядається у порядку, встановленому цією статтею Закону, за умови збору на її підтримку не менш як 25000 підписів громадян протягом не більше трьох місяців з дня оприлюднення петиції. Оскільки Ваша петиція має лише 42 підписи, то відповідно до вимог зазначеної вище статті вона була розглянута в порядку, встановленому Законом для розгляду звернень громадян.

За результатами розгляду порушеного Вами питання повідомляємо наступне.

Трансплантація сьогодні у всьому світі розглядається як надзвичайно ефективний та в цілому ряді випадків безальтернативний метод лікування необоротних захворювань та ушкоджень таких життєво важливих органів як нирки, печінка, підшлункова залоза, легені, серце тощо.

У даний час у світі проживає понад 1 млн. осіб з пересадженими органами, які ведуть активний спосіб життя. Світові темпи росту кількості операцій із застосуванням трансплантації дозволяють прогнозувати, що через 20 – 30 років 50% – 60% усіх хірургічних втручань будуть пов'язані з пересадкою органів, тканин і клітин.

В Україні Закон «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» (№ 1007-XIV), який регулює суспільні відносини у цій сфері,

був ухвалений в 1999 році. Його було розроблено з урахуванням рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я у сфері трансплантації, які є обов'язковими для будь-якої країни-члена ВООЗ.

На виконання цього Закону було розроблено низку відповідних нормативно-правових актів, зокрема:

Постанову Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2007 р. № 1100 «Про заходи щодо організації діяльності закладів охорони здоров'я та наукових установ, пов'язаної з трансплантацією органів, тканин і клітин»;

Постанову Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1994 р. № 257 «Про створення Координаційного центру трансплантації органів, тканин і клітин»;

Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 432 від 29.11.2002 «Про затвердження Положення про Єдину державну інформаційну систему трансплантації»;

Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 226 від 25.09.2000 р. про затвердження Інструкції щодо вилучення органів людини в донора-трупа та інші.

Однак, незважаючи на створене законодавче підґрунтя, можна констатувати, що трансплантація органів і тканин протягом останніх 10-12 років в Україні практично не розвивалася.

Так, за статистичними даними Міністерства охорони здоров'я України протягом багатьох років щорічна загальна кількість проведених органних трансплантацій в Україні не перевищує 130-140 на рік. При цьому лише від 4 до 15% з них - це трансплантація завдяки використанню трансплантатів, отриманих від померлих осіб, що є вкрай недостатнім. Так, у 2014 році в Україні було здійснено лише 134 органні трансплантації, у тому числі 16 пересадок нирок (при щорічній потребі більше 2500); 17 пересадок печінки (при потребі 1000-1500). За останні 20 років в Україні проведено лише 8 трансплантацій серця (при загальній потребі 1000-1500 на рік).

Що стосується доцільності законодавчої зміни принципу отримання прижиттєвої згоди чи незгоди щодо посмертного донорства, то хочемо зауважити таке.

Україна нині належить до числа тих країн національним законодавством яких встановлено принцип «чітко висловленої згоди» або як його ще називають «презумпція незгоди». Відповідно до нього, клітини, тканини та органи можуть бути вилучені з тіла померлої особи у випадку, коли ця особа за життя однозначно заявила згоду на таке вилучення. Особливо важливим у цьому є те, що у разі, коли померла особа за життя не залишила жодного юридично оформленого волевиявлення щодо згоди або незгоди на посмертне донорство, дозвіл має бути отриманий від уповноваженої у правовому порядку особи, якою зазвичай є член сім'ї.

Альтернативним йому є так званий принцип ймовірної згоди («презумпція згоди»), що також існує в деяких країнах світу. Ця система дозволяє здійснювати вилучення матеріалу з тіла померлої особи для трансплантації у випадку, коли померлий за життя не висловив свого заперечення проти вилучення органу, що має бути зафіксоване у встановленому порядку в офіційному документі та/або в Єдиній державній інформаційній системі.

Зважаючи на досвід інших країн світу, які використовують обидва зазначені вище принципи та аналізуючи їх практичне застосування не можна

чітко визначити очевидні переваги однієї моделі трансплантації над іншою, оскільки, згідно із статистикою середня кількість трансплантацій органів у країнах з «презумпцією незгоди» і «презумпцією згоди» суттєво не різняться - 28,9 і 32,8 трансплантацій на один мільйон населення, в рік.

Водночас, однією з ключових тез Керівних принципів ВООЗ щодо трансплантації людських клітин, тканин та органів, затверджених 63-ю Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я 21 травня 2010 року, що стосується обох альтернативних систем вилучення органів з тіла померлого, є теза про те, що «покладатися при здійсненні цієї процедури лише на чітко висловлену чи ймовірну згоду померлого, не заручаючись подальшим дозволом від членів сім'ї, можна лише в тому разі, коли розуміння та сприйняття процесу донорства глибоко та однозначно вкоренилося у суспільній свідомості».

Що стосується внесення комплексних змін до законодавства трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині, то на даний час у Комітеті завершується підготовка до другого читання проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони здоров'я та трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині» (реєстр. № 2386а-1), поданого народними депутатами України Богомолець О.В. Корчинською О.А. та Продан О.П., що був ухвалений Верховною Радою України у першому читанні 21 квітня 2016 року.

Цим законопроектом передбачається нова редакція Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» та вносяться відповідні зміни до Основ законодавства України про охорону здоров'я (стаття 47), Закону України «Про поховання та похоронну справу» (стаття 6) та Кримінального кодексу України (стаття 143), що мають на меті удосконалення трансплантації в Україні, однак, при цьому не змінюють існуючий порядок взяття анатомічних матеріалів у померлої особи для трансплантації.

Зокрема, зазначеним проектом закону передбачається:

чітко визначити порядок надання прижиттєвої згоди (чи незгоди) особи стати донором анатомічних матеріалів після своєї смерті, а також встановити можливість зміни такого рішення і відкликання попередньої заяви про згоду (чи незгоду);

запровадити правила функціонування Єдиної державної інформаційної системи трансплантації (відповідних електронних реєстрів), до якої будуть вноситися відомості щодо осіб, які прижиттєво надали письмову згоду (чи незгоду) на взяття у них після смерті тих чи інших анатомічних матеріалів для трансплантації, живих донорів анатомічних матеріалів, а також відомості щодо осіб (реципієнтів), які чекають на лікування методом трансплантації;

визначити усі види діяльності, пов'язані з трансплантацією, у тому числі засади функціонування закладів охорони здоров'я та наукових установ, що здійснюватимуть трансплантацію та пов'язану з нею діяльність, встановити основні вимоги до них і порядок їх взаємодії;

визначити основні засади діяльності служби трансплант-координації, у тому числі, права та обов'язки трансплант-координаторів;

встановити дієвий державний та громадський контроль за діяльністю у сфері трансплантації з метою запобігання нелегальній трансплантації та торгівлі

органами та/або іншими анатомічними матеріалами та посилити кримінальну відповідальність за порушення законодавства у цій сфері;

необхідність формування та реалізації державної інформаційної політики у сфері трансплантації для формування усвідомленого ставлення в українському суспільстві до цього методу лікування та моральної і духовної готовності до донорства та багато іншого.

На думку Комітету, ухвалення зазначеного законопроекту в другому читанні і в цілому як Закону України дасть поштовх до розвитку трансплантації в нашій державі. Зокрема, запропоновані вказаним законопроектом засади державної інформаційної політики у сфері трансплантації та чітко встановлені правила взяття прижиттєвої згоди (чи незгоди) на посмертне донорство, має позитивно вплинути на кількість свідомих донорів анатомічного матеріалу і, як наслідок, значно більше наших громадян отримають можливість доступу до лікування методом трансплантації.

Принадгідно інформуємо, що Комітет Верховної Ради України з питань охорони здоров'я постійно тримає на контролі питання удосконалення державної політики у сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людині.

З повагою

Голова Комітету

О.В. Богомолець